

24 maart 1916

Het gevangenenkamp te Giessen.

Van bevriende zijde stuurt men een beschrijving van het gevangenenkamp te Giessen, waar 10.000 tot 12.000 gevangenen zijn ondergebracht. Wij vermoeden, dat deze beschrijving, die zeer zakelijk is, velen onder onze lezers belang kan inboezemen en wij laten er hier een en ander uit volgen:

Het kamp bestaat, afgezien van enige bureaus, die terzijde liggen, uit 50 barakken, die alle op een verhoogd fundament van pijlers ongeveer een halve meter boven de grond liggen. Daardoor zijn ze volkomen droog. Het bouw materiaal is geïmpregneerd hout. Er is gelegenheid tot stoken en ventileren. De grootste plaats nemen natuurlijk de woonkamers in. Over het hele kamp zijn voorts verspreid: de W.C.'s, de barakken, de keukens, de bad- en wasinrichtingen, wachtposten, kantines en kerken. Tussen de barakken lopen rechthoekig de wegen, goed geplaveid en zelfs bij het slechtste weer in uitstekende staat. Omringd door sterke omheiningen van prikkeldraad, liggen binnen de schutting, die om het hele kamp heen loopt, tien afzonderlijke compagnieafdelingen, elk van vijf barakken. Iedere compagnie staat onder het commando van een oudere officier, meestal een kapitein. Wegen en pleinen zijn volkomen gedraineerd en bij het riolerings- en kanaalnet van de stad aangesloten. Naar alle richtingen lopen er de draden van het elektrisch licht en van de telefoon overheen. Alle wegen liggen in het gezicht van langs de omtrek aangelegde onderstanden van geschut, van waaruit ze, indien een oproer dat nodig mocht maken, onder vuur kunnen worden genomen.

De woonbarakken dienen in de eerste plaats voor het verblijf 's nachts en bij slecht weer. Iedere gevangene heeft zijn strozak met toebehoren, en brede planken aan de wand daarboven, om zijn hebben en houden een plaats te geven. De bedden staan in rijen, zo recht als een liniaal, naar militaire trant. Grote kannen en kommen, tot aan de rand met schoon water gevuld, dienen voor het ochtendoilet. Lucht, licht, zindelijkheid en stipte orde heersen hier als in een kazerne, die een inspectie verwacht. De wanden en de vloer zijn pas geschrobd.

In een van de barakken heeft iedere compagnie haar eigen werkplaats, waar kleer- en schoenmakers aan het werk zijn, om kleine en grote herstellingen te verrichten.

Voor de voeding van de gevangenen wordt in tien enorme keukens gezorgd. Reeds in de vroege ochtend zijn daar drie of vier gevangenen, onder toezicht van een Duitse kok, bezig met de bereiding van de dagelijkse maaltijden.

Vier ketels, die haast tot aan de borst reiken, zijn daar voortdurend aan het pruttelen.

's Morgens is er koffie of soep met brood. De spijskaart voor de hele week hangt aan de wand. Is er koffie, dan krijgt het kamp de man 50 gram suiker en 3 gram koffie. Dit menu wordt met 80 gram bonensoep of havergort afgewisseld. Een menu voor een middagmaal is bijvoorbeeld: 125 gram rijst, 200 gram aardappelen en 20 gram vet. Er is voortdurend afwisseling. Iedere gevangene krijgt bovendien dagelijks 300 gram brood.

Bij de keukens, die zeer zindelijk worden gehouden (de koks zijn in het wit gekleed) sluiten zich de voorraadkamers aan, waar grote

voorraden brood, peulvruchten, verduurzaamde levensmiddelen en koloniale waren op hun bestemming liggen te wachten.

Het hoofdstuk zindelijkheid en zorg voor de gezondheid is niet alleen van belang voor de gevangenen zelf, maar ook in dat van het land, en er wordt een opmerkzaamheid aan besteed, die moeilijk kan vergroot worden. De omstandigheden hebben hier tot nieuwe instellingen en maatregelen geleid, waar voor de oorlog niemand ooit aan had gedacht. Wie had toen bijvoorbeeld aan een ontluizingsinrichting als aan een uitvindsel van menselijke scherpzinnigheid kunnen denken? En toch heeft de aanraking met de Russen zulke inrichtingen volstrekt nodig gemaakt. Iedere nieuwe gevangene wordt door de geneesheren van het kamp nauwkeurig onderzocht; hij moet zich onderwerpen aan inenting tegen pokken, tyfus en cholera, wordt geschoren, gebaad en afgeschuurd, zijn lichaam en zijn kleren worden gedesinfecteerd en van ongedierte gezuiverd – en krijgt na die behandeling een “gezondheidsknoop” aan zijn uniform. Over de wasgelegenheid in de woonbarakken is al gesproken. Voor de barakken staan verder lange houten rekken, dienende voor het uitborstelen van de kleren. Dan is er een kolossale wasserij; een grote warmwaterinrichting spijst dozijnen hoge ketels en daar is een wascommando onder toezicht van een Duitse militaire opzichter voortdurend aan de gang, te midden van warmwaterdamp en zeepschuim om de geweldige hoeveelheid beddengoed en ondergoed van het kamp schoon te houden.

Terzijde daarvan zijn de badinrichtingen. Iedere compagnie moet een keer in de week baden. Verscheidene onder hen leren hier voor het eerst aan eigen lijf wat een bad is. Bij dozijnen tegelijk spuiten de douches van het dak van de zaal neer, en bijna onafgebroken zijn hier naakte gestalten met zeep en borstel aan de gang.

Daarnaast is de ontluizingsinrichting. In een voorzaal ontkleden zich de patiënten, een paar dozijn tegelijk. Aan bewegende ijzeren stangen gaan de kleren automatisch naar een heteluchtkamer. Intussen worden de patiënten geschoren en met kreosol gewassen, waarna ze aan de andere kant van de heteluchtkamer hun gereinigde kleren, waar nu niet meer het kleinste spoor van leven in is, in ontvangst nemen. Dit bedrijf op grote schaal is noodzakelijk gebleken. Vroeger werd een verplaatsbare inrichting van dezelfde aard gebruikt, maar deze bleek onvoldoende tot bestrijding van het gedierte. Van evenveel gewicht zijn de toiletten. Dit is altijd een punt van gewicht. Er zijn hoge militairen, die zeggen dat ze bij inspecties altijd het eerst naar de latrines kijken. Als het daar zindelijk is, dan is het waarschijnlijk overal zindelijk. In het kamp moet een afzonderlijk commando voor de zindelijkheid van deze inrichtingen zorg dragen.

Er zijn twee ziekenbarakken in het kamp. De kazerne van de machinegeweerafdeling is als gevangenis ingericht. Dan is er een groot lazaret voor inwendige ziekten en een afdeling barakken ter isolering van lieden, die aan besmettelijke ziekte lijden.

Aan de boskant liggen de kerkbarakken. Ofschoon niet de minste druk op de gevangenen wordt geoefend, bezoeken zij ijverig de kerk. Het zijn hier voor het merendeel Franse, Belgische en Engelse katholieken. Voor de Fransen zorgt een eigen geestelijke, die in de stad Giessen woont.

Het is voor alles nodig, dat de gevangenen zich bezig houden, anders kan de geest in het kamp onmogelijk goed blijven. Natuurlijk is een orkest gevormd, dat zich ook van tijd tot tijd buiten het kamp laat horen. Er wordt veel aan sport gedaan. 's Zondags zijn er ook wedstrijden. Maar de trots van het kampbestuur is de boekerij, die

beheerd wordt door gevangenen, die verschillende talen machtig zijn. Er zijn Duitse en buitenlandse tijdschriften, kranten en boeken. Natuurlijk wordt de literatuur in de vreemde talen zorgvuldig geschift. In de boekerij is ook schrijfgelegenheid. Zesmaal in de maand mag iedere gevangene naar huis schrijven. Iedere dag zijn er gemiddeld 4000 brieven en 2500 pakketten te behandelen, zodat de postcentrale van het kamp het druk heeft. Baar geld krijgen de gevangenen niet in handen. Ze krijgen papiertjes, waarmee zij in de kantines kleren, naaigerief, rookmateriaal en snuisterijen kunnen kopen.

In het kamp zelf zijn verschillende stukken grond, die voor de cultuur van groenten worden gebruikt. Verscheidene arbeidsploegen zijn in de omtrek aan het werk. Wie niet wil hoeft daar echter niet aan mee te doen.

Een brandspuit staat in het kamp dag en nacht tot uitrukken gereed. Van tijd tot tijd wordt het garnizoen van Giessen eens gealarmeerd en trekt het door het kamp, om indruk te maken op de gevangenen, die soms oproerige plannen mochten koesteren.

27 maart 1916

Naar het Vlaamsche Nieuws verneemt, zijn de Gentse professoren Pirenne en Fredericq naar Duitsland overgebracht.

28 maart 1916

Naar ons bericht wordt, bevindt professor Pirenne uit Gent, die dezer dagen plotseling in hechtenis is genomen, zich op het ogenblik in het Gefangenenlager te Krefeld. Omtrent de reden der in hechtenis neming is niets bekend. In een hier te lande van de

hoogleraar ontvangen brief, wordt het verlangen uitgedrukt, boeken en sigaretten toegezonden te krijgen.

30 maart 1916

Belgische geïnterneerden.

In de klompenfabriek van H. Gonnissen te Maasniel zullen vanaf 1 april aanstaande 12 Belgische geïnterneerden werkzaam gesteld worden.

Hedenmorgen zijn 37 personeelsleden der Belgische spoorwegen uit het vluchtoord Uden naar Rotterdam vertrokken om over Engeland naar Frankrijk te reizen, waar zij tewerk zullen gesteld worden.

31 maart 1916

Naar onze correspondent te Havre meldt is de zuster van de Belgische minister Renkin, die in Duitsland gevangen werd gehouden, op vrije voeten gesteld.

4 april 1916

Belgische krijgsgevangenen.

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 26 dezer:

Zoals hier ter plaatse reeds herhaaldelijk gemeld werd, had zich hier geruime tijd geleden een liefdewerk gevormd, genaamd "La Caissette du Frisonnier belge". Men kon hier voor enkele franken een grote doos kopen, gevuld met lekkernijen als sigaren, tabak, sigaretten, suiker, koffie, ontbijtkoek, beschuit, welke dan naar een bepaalde Belgische krijgsgevangene in een der Duitse kampen

gezonden werd, hetzij door bloedverwanten, hetzij door weldadige landgenoten, die zich het lot van die ongelukkigen aantrokken. Nu komt het volgend besluit hierin verandering brengen.

Besluit van de gouverneur-generaal van 17 maart 1916: De Belgische krijgsgevangenen in de Duitse kampen krijgen goed en overvloedig voedsel en hebben volstrekt geen behoefte aan de levensmiddelen, welke hun uit België worden toegezonden. Aangezien de voeding van de armere klassen van de Belgische bevolking hoe langer hoe meer moeilijkheden ondervindt, is de uitvoer van sommige levensbehoeften op dit ogenblik nadelig voor het land en zal dan ook niet meer worden toegestaan.

Ik verorden dus hetgeen volgt:

- I. Van 1 april 1916 af zal per maand slechts één pakket van vijf kilo en als brief één pakket van 500 gram mogen gezonden worden aan elke in Duitsland zich bevindende Belgische krijgsgevangene, afkomstig uit het gouvernement-generaal. Dezelfde bepaling is toepasselijk op die gevangenen, welke zonder van Belgische nationaliteit te zijn, voor de oorlog hun vaste woonplaats hadden in het gebied van het gouvernement-generaal of er naaste familie hebben.
- II. De pakketten en briefpakketten mogen niet inhouden vlees, vleesconserven of met vlees bereide eetwaren, vet, suiker, brood, koek of andere levensmiddelen met meel toeberaid. Evenals voorheen blijven geoorloofd: groenten, verduurzaamde vruchten, verduurzaamde vis, chocolade en ander snoepgoed, sigaren, sigaretten, enz. Evenmin mogen voorwerpen gezonden worden, waarvan de verzending bij vroeger besluit reeds werd verboden, met uitzondering evenwel van drukwerk, dat als pakket of briefpakket zal mogen verzonden worden, op voorwaarde dat de inhoud geen betrekking heeft op de huidige oorlog en geen anti-Duitse

geest heeft. (Deze drukwerken zullen gekeurd worden door de censuur van het gevangenenkamp).

- III. Wie met opzet of uit nalatigheid de bepalingen van dit besluit overtreedt, wordt beboet met ten hoogste 1000 mark of, wanneer hij de som niet kan voldoen, veroordeeld tot gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden.

Te veel gezonden pakketten en die, welke verboden voorwerpen bevatten, komen ter beschikking van de plaatsvervangende commandanten der kampkorpsen, die er naar goedgevinden mee handelen.

5 april 1916

Havre, 4 april. De Duitse keizer heeft het verzoek van de paus tot de invrijheidstelling van de Belgische kamerleden Verhaegen en Detailieux, die naar Krakau gebracht zijn, afgewezen.

6 april 1916

Een interview met Mr. Theodor, de deken der Brusselse advocaten.

Men schrijft ons uit Zurich op 4 maart:

Mr. Theodor, door bemiddeling van koning Alfonso van Spanje uit Duitse gevangenschap ontslagen, is, zoals reeds bekend gemaakt is, dezer dagen naar de Zwitserse grenzen geleid en in vrijheid gesteld. Op zijn doorreis naar Frans-Zwitserland, waar de bejaarde man der Brusselse balie wat rust gaat nemen, ontving hij een redacteur van het "Journal de Genève", wie hij enige beknopte mededelingen deed over hetgeen er indertijd tussen hem en de Duitse machthebbers gebeurd is.

Over mijn persoonlijke aangelegenheden, aldus Mr. Theodor, wil ik liever niets zeggen. Mijn arrestatie en mijn gevangenschap waren de onvermijdelijke gevolgen van een toestand, of als ge wilt van een worsteling, waarin de persoon niets en waarin het beginsel alles is. Tengevolge van de bezetting van België moesten twee onverenigbare machten op elkaar stoten, de macht en het recht. De overweldiger, of zoals het heet "le pouvoir occupant", sterk door de macht van zijn bajonetten, heeft zeer naïef gemeend, dat hij door deze bezetting alleen ook de wettige machthebber van België geworden was. En hij verkeert nog in die mening. Uitgaande van dit standpunt, heeft hij met verschillende bedoelingen getracht, nu eens met vreedzame, dan weer met brutale middelen, het land aan zich te onderwerpen, hoewel hem als "pouvoir occupant" slechts het recht der administratie en geen ander toegestaan was. Hij heeft wetten willen voorschrijven op elk gebied, doch zonder enige van die waarborgen, waarmee de grondwet in alle landen de afzonderlijke wetten omgeeft. En dit geschiedde zowel in burgerlijke als in strafrechtelijke zaken.

Tegenover deze aanmatigende heerser stelde zich al spoedig een andere macht, zonder militair vertoon en zonder de macht der bajonetten, het Recht, vertegenwoordigd door de Belgische balie. Rustig, zonder woordpraterij heeft deze hem toegeroepen: "Tot hier en niet verder!"

Toen begon natuurlijk de strijd zonder pardon! Ik zal u daarvan niet alle bijzonderheden verhalen, waardoor ik nog tot in het diepst van mijn ziel geschokt ben. Al wat een verontwaardigde en vergeweldigde overtuiging tot haar verdediging kan ondernemen, werd gedaan; men greep naar elk middel van verweer, met het woord en met de pen. Geen poging bleef onbeproefd, en het geschiedde steeds met waardige ernst, doch ook met een

volharding, die noch zwakte noch vrees kende. En dat alles geschiedde zowel met een strenge correctheid in de keuze der middelen, als met een voorname courtoisie in de vorm, zodat zelfs de tegenstander zich genoopt zag dit waarden te erkennen.

“Tussen u en ons staat,” zegden wij “de Haagse conventie. Zij is uw wet en de onze. Deze wet is geschonden.”

Voor dit standpunt heb ik steeds gepleit en geschreven. En ik wens hier uitdrukkelijk hulde te brengen aan al mijn collega's van de Belgische balie, die in een prachtige uiting van nationale en collegiale solidariteit zich aan mijn zijde hebben geschaard.

Men beschuldigt mij art. 37 van de wet van 1836 over de organisatie der Belgische balie te hebben geschonden, omdat ik aan een advocaat verboden zou hebben zich bij zijn pleidooi te beroepen op het Duitse besluit inzake de huurgelden. Ik zou deze beschuldiging met één woord kunnen weerleggen door te wijzen op de omstandigheid, dat de deken der advocaten in dergelijke gevallen nooit een categorisch bevel geeft; een advocaat kan hem raadplegen, maar blijft altijd vrij in zijn beslissingen en handelt steeds onder eigen verantwoordelijkheid.

Doch ik heb mij niet willen verdedigen. Ik heb er mij toe beperkt, de Duitsers het recht te betwisten mij te ondervragen. Ik heb er hen op gewezen, dat ik als deken der advocaten slechts rekenschap verschuldigd ben aan de Belgische procureur-generaal. Had ik mij willen verdedigen, dan zou ik daarmee indirect een macht erkend hebben, die als zodanig geen recht bezit. Men heeft mij zonder enige waarschuwing gevangen genomen, en door tussenkomst van de gouverneur-generaal werd ik tot het einde van de oorlog in een gevangenenkamp geïnterneerd.

Tenslotte sprak mr. Theodor nog over de toekomst van België, dat groter en machtiger uit deze crisis zal tevoorschijn komen. Nooit immers zou de wereldgeschiedenis gedogen, dat een volk, dat heel zijn goed en bloed heeft geofferd alleen om trouw te kunnen blijven aan de verplichtingen, die het eenmaal op zich nam, uit de rij der vrije volkeren verdween! Integendeel, wat nu geschied is, heeft België de hoogachting en vriendschap van heel de beschaafde wereld verworven, en daarop zal in de toekomst zijn geluk en welvaart onwrikbaar zijn gebouwd.

8 april 1916

Geïnterneerden.

In de Hollandse Plaatwellerij en Pijpenfabriek van J. B. D. Olie en Gouvermann te Velser zijn vier Belgische geïnterneerden uit Amersfoort aan het werk gezet.

22 april 1916

Betreffende de verbanning van prof. Pirenne van de Gentse Hogeschool, vernemen wij nog het volgende:

Prof. Pirenne was bij von Bissing te Brussel geroepen, die hem voorstelde het rectoraat van de Gentse Hogeschool aan te nemen, waarop de heer Pirenne ten antwoord gaf, dat alleen de Belgische regering dergelijke benoeming kan doen. "Dus weigert u?" vroeg von Bissing. "Ja bepaald", was het antwoord. "Dan moet ik u naar Duitsland laten overbrengen" luidde het besluit van von Bissing. De Belgische hoogleraar mocht niet meer naar Gent terug, zijn vrouw kwam te Brussel afscheid van hem nemen. Met prof. Fredericq ging het op ongeveer gelijke wijze.

De eerwaarde heer Jan Belpaire, de bekende werker voor maatschappelijke arbeid te Nijvel, is door de Duitsers aangehouden. De reden voor zijn aanhouding is onbekend.

Kanunnik Loncin, die aangehouden was omdat hij de hand zou hebben gehad in de organisatie van l'oeuvre du mot au soldat, is op vrije voeten gesteld.

28 april 1916

De volgende week worden te Groningen 15 geïnterneerde Belgen tewerkgesteld.

1 mei 1916

Belgen in Duitse dienst ?

Parijs, 30 april. De bladen vermelden, dat de Duitse overheid Belgische onderdanen, die langer dan drie jaar in Duits gebied gevestigd zijn, onder de wapens roept. Alleen reeds in het district Aken zijn op die manier 800 Belgen ingelijfd bij het Duitse leger.

Geïnterneerden.

De minister van waterstaat heeft op verzoek van de directie der Hollandse IJzeren Spoor Maatschappij om op het station van Amersfoort Belgische geïnterneerden te mogen tewerk stellen, gunstig beschikt, onder voorbehoud dat de arbeidsbeurs te Amersfoort in de bestaande behoefte aan personeel niet kan voorzien.

2 mei 1916

Dr. Colenbrander schrijft, in De Gids, over Fredericq en Pirenne o.m.:

“Die zich in afkeurende zin uitlaat over het wegvoeren van Pirenne en Fredericq, neemt daarmee in geen deele de verantwoording op zich voor de Belgische regeringspolitiek tegenover Vlaanderen voor de oorlog. Die politiek is klein, is zonder uitzicht geweest. Zij is mislukt; doch dat het denkbeeld kon oprijzen had Vlaanderen te wijten aan zijn eigen ellendige zwakte. Na de gebleken mislukking had men behoren in te zien dat België, omdat Wallonië evenmin te vervlaamsen als Vlaanderen te verwaalsen is, beide elementen recht moet laten wedervaren en alleen zijn bestemming bereikt in zover het dit vermag. De Vlaamse Beweging groeide langzaam aan in de kracht die deze solutie aan onwilligen en ongelovigen zou hebben opgelegd. De oorlog is tussenbeide gekomen, en Duitsland meent nu een handje te kunnen helpen.

Het is aan de Vlamingen om uit te maken welke houding hen tegenover die ongevraagde gast past. Wij in het noorden achten het, gelukkig in overgrote meerderheid, niet de taak van Holland om hen de les te lezen. Slechts dit willen wij te kennen geven, dat Vlaanderen redding te brengen tegen Vlaanderens wil een bedrijf is waaruit volgens ons niets goeds mag worden voorspeld voor Vlaanderen noch voor Duitsland, noch voor de Dietse stam: dat bepaaldelijk ook ons Diets stamgevoel wordt beledigd, wanneer een Vlaming – en welke! – gestraft wordt voor zijn gehoorzaamheid aan wat wij kennen als een teer en als een goed Vlaams geweten.

Evenmin als aan de Vlamingen, hebben wij aan de Duitse regering in België adviezen te geven. Ziet zij er voordeel in voor zich, van buiten af, in haast en met dwang, tot stand te brengen wat nog te groeien had van binnenuit; - zij moet het weten. Zij mag haar gang

gaan met wie haar willen volgen. Maar een weigering haar te volgen met straf te vergelden voelen wij als een onrecht, en wij achten het gepast dit aan wie ons horen wil te doen weten, zonder misbaar, met een ronde Hollandse stem. Wij verschillen niet zoveel van de Vlamingen, of wij vermoeden dat onze gevoelens op dit punt ook onder hen ruim verbreid zullen zijn. Niet als handlangers van wie ook, als leden, als voorname leden van de Dietse stam voelen wij de plicht tot de grote zuster te zeggen: deze weg is de ware niet.”

4 mei 1916

Aan de universiteit te Gent.

Het blijkt uit inlichtingen, genomen bij de meest bevoegde bron, dat de heren Pirenne en Fredericq, professoren aan de universiteit te Gent, die een maand geleden gevangen genomen zijn en naar Duitsland vervoerd werden, geen enkele veroordeling opliepen voor een strafbaar feit, doch dat zij alleen uit België verwijderd zijn, omdat zij “indésirables” zijn.

Hun collega's, die te Gent verblijven, hebben hun verbazing over dit gevankelijk wegvoeren uitgesproken in een brief, die zij de 31e maart ll. gezamenlijk gestuurd hebben naar de gouverneur-generaal von Bissing te Brussel, en die, uit het Frans vertaald, als volgt luidt:

De ondergetekenden, hoogleraren aan de Universiteit te Gent, die zich op dit ogenblik in onze stad bevinden, zijn zo vrij u uiteen te zetten, hoe diep zij getroffen werden door de maatregel, genomen tegenover twee van hun meest uitmuntende en terecht meest geachte collega's, de heren Fredericq en Pirenne. Uwe excellentie weet, dat deze beide hoogleraren plotseling aangehouden werden en naar Duitsland vervoerd, en vruchteloos vragen hun collega's

zich af, wat de oorzaak kan zijn van zulk een strenge behandeling. Uwe excellentie is niet onkundig van de waarde als geleerden, die de heren Fredericq en Pirenne verworven hebben; zij zijn geleerden van een erkende betekenis en hun roem is over onze de grenzen gegaan. De heer Fredericq, van wie de uitgebreide geschiedkundige werken bekend zijn door heel europa, wordt bijzonder gewaardeerd in Nederland, en de diensten, die hij bewees aan de Nederlandse wetenschap en letteren, hebben hem de titel verworven van briefwisselend lid der Koninklijke Academie van Wetenschappen te Amsterdam en die van erelid der voornaamste wetenschappelijke verenigingen van Nederland. Hij is bovendien eredoctor der universiteiten van Marburg en Genève. De heer Pirenne is een van de meesters der middeleeuwse geschiedkunde; hij liet zijn belangrijke geschiedenis van België tegelijkertijd in het Duits en in het Frans verschijnen, en in verband met dit werk mocht hij uit geheel Duitsland talrijke bewijzen van sympathie en bewondering ontvangen. Hij werd benoemd tot corresponderend lid van de Keizerlijke Academie van Wenen, van de Koninklijke Academie van Beieren, van de Maatschappij van Wetenschappen van Göttingen, enz. ... en hij mocht het diploma ontvangen van doctor honoris causa van de universiteiten te Leipzig en te Tubingen. Beiden zijn mannen, die zich geheel aan de wetenschap gewijd hebben, beiden zijn plichtsgetrouwe professoren en burgers van een ongekreukte eerbaarheid. Hun collega's kunnen maar niet geloven, dat zulke personen zouden kunnen beschouwd worden als gevaarlijk voor de openbare orde, zij kunnen niet veronderstellen, dat de heren Fredericq en Pirenne ooit in enig opzicht zouden te kort geschoten hebben inzake de plicht van al de burgers van een bezet gebied, om zich te onderwerpen aan het uitvoerend gezag van de bezetter. En wat meer speciaal de verplichtingen betreft van het professorenkorps tegenover de macht van de bezetter en het

overeenbrengen van deze verplichtingen met de plicht der vaderlandsliefde, de voorstelling, die de beide getroffen leden van ons korps daarover hadden, verschilt in niets met die van hun collega's.

“Zonder twijfel zal uwe excellentie de gevoelens van solidariteit waarderen, die in dit geval de leden van het universitair gezin verenigen. Zij zal begrijpen, dat wij allen ons getroffen voelen door deze maatregel, die zo zwaar gevallen is op twee onder ons. En het zal haar niet ontgaan, dat de ontroering, die de universiteit van Gent aangegrepen heeft, zal gedeeld worden in al de landen, zal gevoeld worden door de wetenschappelijke wereld, in wiens midden de heren Fredericq en Pirenne een zo grote naam verworven hebben.

“Daarom richten de ondergetekenden zich tot uwe excellentie en verzoeken u de maatregelen, genomen tegen de heren Fredericq en Pirenne, te willen herroepen of althans, wanneer dit niet van u afhangt, van uw hoge invloed gebruik te willen maken, om die herroeping te bekomen van de bevoegde overheid.”

Deze roep klinkt ons toe, van uit het bezette gebied, als een kreet om hulp vanwege de zwakken tot hen, die vrij spreken mogen en iets kunnen doen voor de vrijmaking van de heren Fredericq en Pirenne.

13 mei 1916

Werk van Belgische geïnterneerden.

Aan de sigarenfabriek van de heren Hubers en Vormer te Amersfoort werkten de laatste tijd een zestig Belgische

geïnterneerden. Deze zijn thans weer naar het kamp teruggeroepen.

Naar men ons meldt houdt dit verband met de werkloosheid onder de Amsterdamse sigarenmakers. Zoals bekend is, zorgen de arbeidsbeurzen er voor, dat geïnterneerden niet worden geplaatst, wanneer er Nederlandse werkkrachten beschikbaar zijn.

Voor professor Pirenne.

De in ons land vertoevende Belgen: Arthur Buysse, F. Delbeke, L. Fierens, de geestelijke Heynssens, W. Schmalzigang, M. Wynen, Ch. Bernard richten in l'Echo Belge een oproep tot hun landgenoten om boeken en sigaretten aan professor Pirenne te zenden, die, zoals onze lezers weten, in Duitsland gevangen is gezet. Aanvankelijk hadden de heren Buysse e.a. het voornemen om ook professor Fredericq in de goede gaven te laten delen, maar van betrouwbare zijde hebben zij vernomen, dat deze laatste aan een heel wat minder strenge behandeling is onderworpen dan professor Pirenne. De Belgische heren hebben gemeend, dat men onder deze omstandigheden eerst moest trachten het lot te verzachten van diegene, die het meest bezocht wordt en dat er in de eerste plaats sympathie getond moet worden voor wie in het bijzonder het voorwerp is van de onrechtvaardige strengheid der Duitse regering. Professor Pirenne heeft nl., naar de Belgische heren in hun oproep mededelen, aan een vriend in Nederland geschreven, dat hij behoefte had aan boeken en sigaretten. Het is niet nodig, zeggen de heren van de oproep, lang uit te wijden over die dubbele wens. Eenieder begrijpt er de beklemmende betekenis van ...

F. Delbeke, te 's Gravenhage (Hugo de Grootstraat 18) neemt gaarne zendingen voor professor Pirenne in ontvangst.

15 mei 1916

Een protest van België.

Havre, 13 mei. De Belgische regering heeft door bemiddeling van de Spaanse regering, die zich met de behartiging der Belgische belangen belast heeft, een protest gericht tot Duitsland nopens de inlijving van Belgen in het Duitse leger. Het document is ter kennis van de onzijdigen gebracht.

Het verzoekschrift voor de Gentse hoogleraren (ingezonden stuk).

Mijnheer de redacteur,

De vele bewonderaars en vrienden, die de Gentse hoogleraren Fredericq en Pirenne in ons land tellen, zullen zeker met blijdschap hebben gezien, dat leden van de Koninklijke Academie van Wetenschappen en hoogleraren aan onze universiteiten, door bemiddeling van Duitse geleerden, bij de Duitse regering voor die twee uitnemende Belgen in de bres hebben willen springen.

Hoe jammer echter, dat de laatste alinea van het verzoekschrift niet is weggelaten! Daarin toch delen onze geleerden aan de Duitse geleerden mee, "dat zij overtuigd zijn, dat een weigerend antwoord der Duitse regering" - nl. op het verzoek van onze regering om de twee Gentse hoogleraren toe te staan, tijdens de oorlog in Nederland te verblijven – "ernstige teleurstelling zou wekken bij een aanzienlijk gedeelte van het Nederlandse volk."

Mijn minste bezwaar tegen dit slot is, dat het mij onverstandig lijkt, waar men de Duitse regering tot een daad van edelmoedigheid of althans van welwillendheid wil bewegen, daaraan een bedreiging te verbinden, en wel met de "ernstige teleurstelling", dat wil zoveel

zeggen als met de ontstemming van een aanzienlijk deel van ons volk. Daarmee verhoogt men de kans op het welslagen van zijn poging niet.

Maar, en dit is mijn grote bezwaar, hoe onkies is bovendien de aard van die bedreiging! Men weet, hoe gedurende deze oorlog “een aanzienlijk gedeelte van het Nederlandse volk” zich veroorloofd heeft over Duitsland te oordelen en tegen Duitsland uit te varen. Men weet, hoe ernstig teleurgesteld, hoe diep gegriefd men zich daardoor in Duitsland voelt. En nu zal men de Duitse regering nog bang willen maken voor “ernstige teleurstelling” over haar houding bij ons te lande! Hoe durft men er nog mee aankomen!

Nu zijn er zeker onder de ondertekenaars, en ik neem aan, dat er velen onder zijn, die zich in dit opzicht niets te verwijten hebben, maar zij spreken van een aanzienlijk deel van ons volk, en, het is treurig het te moeten zeggen, maar na hetgeen er tijdens deze oorlog van de gevoelens van een aanzienlijk deel van ons volk ten aanzien van de Duitsers gebleken is, kan men van de Duitse regering nauwelijks meer verwachten, dat zij zich over de teleurstelling, waarvoor wordt gewaarschuwd, bezorgd zal maken.

Er is nog iets. Onder de ondertekenaars van het verzoekschrift zijn een aantal mannen, die zich notoir hebben gemaakt door hun aanhoudende aanvallen op Duitsland. Dat die mannen het voor zichzelf betamelijk hebben gevonden, om mee te doen aan dit beroep op Duitse geleerden om iets ten bate van de hoogleraren Fredericq en Pirenne van de Duitse regering gedaan te krijgen, is toch wel een verbijsterend bewijs van hun vrijmoedigheid. Maar kunnen de Duitse geleerden en onrechtstreeks ook de Duitse regering edelmoedig gestemd worden door een verzoekschrift,

waar de namen van die heren onder staan? Ik kan het niet aannemen.

Hopen wij, in het belang van prof. Fredericq en prof. Pirenne en in het belang van de wetenschap, die zij in ons land zouden kunnen dienen, dat de Duitse regering het verzoek van onze regering zal overwegen zonder acht te slaan op het om zijn slot en velen van zijn ondertekenaars zeer zonderlinge verzoekschrift.

Met hoogachting, Rotterdam, 13 mei.

Wij willen aan bovenstaand ingezonden stuk de plaatsruimte niet onthouden, maar wij voelen de bezwaren van de inzender tegen de door hem bestreden zinsnede niet. Ja, als men in de "overtuiging", dat er teleurstelling zal zijn – zou de inzender zelf die overtuiging niet hebben? – een "bedreiging", een poging, om "de Duitse regering bang te maken" gaat lezen – maar is dat nu uit die zinsnede te halen? Komaan, de Duitse geleerden, tot wie het verzoekschrift gericht is, zullen hun vakgenoten wel begrijpen. Het zou ons teleurstellen, dat wil zoveel zeggen als tegenvallen (niet: ontstemmen) moest het anders zijn.

Redactie.

16 mei 1916

Ingezonden stuk. Voor professor Fredericq.

Geachte redactie!

Uit een artikeltje in uw blad verneem ik, dat zich een commissie van Belgen gevormd heeft, om aan prof. Pirenne naar Duitsland boeken en sigaretten te zenden. Men had ook prof. Fredericq in die goede gaven willen doen delen, maar van betrouwbare zijde had men

vernomen, dat deze aan vrij wat minder strenge behandeling onderworpen is dan zijn collega Pirenne.

Nu gun ik mijn vriend Pirenne gaarne alles goed, maar ik moet toch in billijkheid zorgen, dat daarbij vriend Fredericq niet te kort komt: en ik bemoei mij te eerder met de zaak, omdat ik denkelyk word aangehaald als de "vriend in Nederland", aan wie Pirenne gevraagd heeft om boeken en sigaretten. Inderdaad ben ik die vriend: maar ik moet toch zeggen, dat Fredericq harder behandeld wordt, want terwijl Pirenne mij reeds meer dan eens eigenhandig een berichtje zond, heb ik van Fredericq nog geen letter ontvangen en uitsluitend een groet of een boodschap door personen, die berichten van derden uit het kamp hadden. Bovendien heb ik, daar Pirenne's verblijf het eerst bekend is geworden en het aan te nemen was, dat beiden bijeen waren, aan hem eerst een dubbele portie gezonden. Toevallig hoorde ik dan ook, dat Fredericq niet minder dan zijn collega snakt naar sigaren, sigaretten en tabak. Ook smakelyk voedsel is natuurlyk voor beiden gewenst. Maar aan boeken hebben ze thans geen behoefte meer: prof. Harnach te Berlijn heeft hun boeken doen zenden van de Berlijnse bibliotheek, en ik heb gehoord, dat althans Fredericq die reeds ontvangen heeft.

Ik hoop hartelyk, dat beide heren veel zullen genieten van de belangstelling van hun landgenoten!

Geloof mij, geachte redactie, hoogachtend, gaarne

Uw dienstwillige
S. Muller

17 mei 1916

De professoren Pirenne en Fredericq.

Hamburg, 17 mei. Van zeer goed ingelichte zijde wordt uit Amsterdam in verband met de gevangenneming van Pirenne en Fredericq aan het Hamburger Fremdenblatt geschreven, dat de voorstelling van Franse en Belgische bladen, volgens welke Pirenne gevangen genomen en naar Duitsland weggevoerd is, zonder zelfs afscheid van zijn vrouw te mogen nemen, omdat hij in een onderhoud met de Duitse gouverneur-generaal weigerde als rector van de universiteit te Gent op te treden, een verzinsel is. Het onderhoud heeft nooit plaats gehad en nooit is aan Pirenne, die als tegenstander van de vervlaamsing van de Gentse hogeschool bekend staat, het aanbod gedaan om als rector op te treden. Er is ook geen woord waar van de bewering dat de Duitse gouverneur-generaal in België het verzoek van de overige Gentse hoogleraren ten gunste van Pirenne en Fredericq beantwoord zou hebben met nog vijf hoogleraren gevangen te nemen. Voorts is het onjuist, dat Pirenne en Fredericq gevangen genomen zouden zijn alleen omdat ze zich als tegenstanders van de vervlaamsing der Gentse hogeschool hebben doen kennen en hun medewerking onthielden. Want in ditzelfde geval verkeerden vele andere Gentse hoogleraren. Niemand van hen is daarom gevangen genomen en naar Duitsland gevoerd. Fredericq en Pirenne zouden eveneens voor hun lot gespaard zijn gebleven wanneer zij niet hun vijandige gezindheid tegen de bezettende macht door geheime agitatie op ongeoorloofde wijze in daden omgezet hadden, hoewel ze indertijd, evenals de andere Belgische staatsambtenaren, de loyaliteitsverklaring ondertekend hadden.

Ze hebben zich schuldig gemaakt aan handelingen, die niet slechts indruisen tegen deze loyaliteitsverklaring, maar ook tegen de strenge militaire maatregelen, die er in het etappegebied noodzakelijkerwijze moeten gelden. Het wegvoeren der beide professoren naar Duitsland heeft het karakter van een algemene

veiligheidsmaatregel, die ook tegen andere Belgische officiële personen wegens weerspanningheid genomen is moeten worden. Hiermee vervalt de veronderstelling, alsof beide geleerden uitsluitend wegens hun gezindheid gestraft zijn. Van deze opvatting schijnt ook het verzoekschrift der Nederlandse Academie van Wetenschappen aan de Duitse wetenschappelijke lichamen ten gunste van Pirenne en Fredericq enigszins uit te gaan. Dit verzoekschrift is echter in zoverre te laat, als reeds enige weken geleden van hooggeplaatste Duitse zijde aan de militaire autoriteiten bevel gegeven is de beide Gentse professoren een verblijf in een Duitse universiteitsstad aan te wijzen, met voldoende vrijheid van beweging om er hun wetenschappelijke arbeid voort te kunnen zetten.

(Gelijk elders in dit blad wordt medegedeeld, bevindt prof. Pirenne zich thans in het Gefangenenlager te Holzminden (in Brunswijk), een plaatsje, ongeveer 70 kilometer per spoor van Göttingen verwijderd. In een Duitse universiteitsstad bevindt deze geleerde zich dus niet precies. – Redactie N. C. R.)

Professor Pirenne.

Professor Pirenne is maandag van Krefeld naar het Zivilgefangenenlager te Holzminden (in Brunswijk) overgebracht.

18 mei 1916

De Gentse hoogleraren.

Er zijn nog steunbetuigingen met het verzoekschrift inzake de gevangenhouding van de Gentse hoogleraren Fredericq en Pirenne ontvangen van de heren dr. M. W. Beyerinck en mr. L. de Hartog.

19 mei 1916

Vrouwen van geïnterneerden.

De minister van binnenlandse zaken heeft op voorstel van land- en zeemacht bepaald, dat de namen van de vrouwen van geïnterneerden zullen worden opgenomen en in registers ingeschreven.

Alleen de vrouwen, wiens namen in deze registers zijn opgenomen, kunnen nu of later, zo lang hun geïnterneerde man ter plaatse vertoeft, steun ontvangen of voor steun in aanmerking komen.

Vrouwen, wiens namen niet zijn ingeschreven of die later ter plaatse komen en van onderstand van regeringswege zouden moeten leven, zullen naar een vluchtoord moeten worden gezonden.

23 mei 1916

De Gentse professoren Pirenne en Fredericq.

Men meldt ons :

De Italiaanse hoogleraren hebben het volgende telegram aan de Belgische regering gezonden:

“Aan onze Gentse collega’s Pirenne en Fredericq, die boven alles het hoogste belang van het vaderland wisten te plaatsen, wat hun de afschuwelijke Duitse veroordeling bezorgde, drukken de Italiaanse hoogleraars hun innigste gevoelens van broederlijkheid en solidariteit uit, met de wens hen weldra weer hersteld te zien in hun leraarsambt in hun vrij land, aldus aan de wereld de getuigenis

gevend hoe de waardigheid van het professoraat moet begrepen worden.”

Ook de Spaanse gezant te Berlijn heeft verzocht om hun vrijmaking.

26 mei 1916

Geïnterneerden.

De te Deventer werkende geïnterneerde Belgen en Engelsen hebben twee dagen de arbeid gestaakt. Zij hadden verschillende grieven, over de voeding, het zakgeld, enz. Van militaire zijde is een onderzoek ingesteld, dat vermoedelijk tot de terugzending van enigen naar de interneringskampen zal leiden. De geopperde klachten werden voor het merendeel ongegrond bevonden.

Generaal Leman.

Parijs, 25 mei. De Duitse regering moet generaal Leman aangeboden hebben hem naar Zwitserland over te brengen, wegens zijn leeftijd en zijn gezondheid, maar de generaal heeft geweigerd, daar hij geen gunst wenst aan te nemen.

31 mei 1916

Geïnterneerden.

De gedeputeerde staten van Gelderland hebben thans beslist op een bezwaarschrift van te Harderwijk geïnterneerde Belgische officieren inzake hun aanslagen in de plaatselijke directe belastingen naar hun inkomen over het dienstjaar 1915, en deze aanslagen vernietigd op grond dat genoemde officieren niet kunnen geacht worden te Harderwijk hun hoofdverblijfplaats te hebben.

1 juni 1916

Geïnterneerden.

Drie weken geleden werden weer naar de kampen te Soesterberg teruggeroepen de 62 Belgische geïnterneerden, welke werkzaam waren aan de sigarenfabriek Hubers en Vormer te Amersfoort.

Deze terugroeping hield verband met de werkloosheid van sigarenmakers te Amsterdam en in Brabant. Thans is aan twintig van deze Belgen weer toegestaan het werk aan genoemde fabriek te hervatten.

2 juni 1916

Geïnterneerden.

Vierentwintig geïnterneerde Belgen uit Amersfoort zullen werk verkrijgen in de stoommeubelenfabriek der firma De Voogt en C° te Wageningen.

10 juni 1916

Belgische geïnterneerden.

Belgisch Dagblad bevat de volgende mededeling van luitenant-generaal Dossin aan de geïnterneerde Belgische officieren, onderofficieren, korporaals, brigadiers en soldaten.

“Ik heb de eer u te melden dat, op bevel van de Belgische regering, het u streng verboden is te ontvluchten.

De officieren, die dit bevel zouden overtreden, zullen beschouwd worden als niet meer bij het leger behorend, na de disciplinaire straf te hebben ondergaan.

De onderofficieren, korporaals, brigadiers en soldaten die zouden ontvluchten, zullen bij hun aanhouding terug naar Holland gestuurd worden en in handen der Nederlandse militaire overheid overgeleverd worden.

Daar het verbod tot ontvluchten waarschijnlijk voor gevolg zal hebben het werken buiten de kampen te vergemakkelijken, durf ik hopen, dat gij u allen door uw tucht en gedrag overal en in alle omstandigheden, waardig zult tonen voor de gunst, die de Nederlandse overheid reeds aan velen van u heeft toegestaan.”

Ik lees hier een brief van een krijgsgevangene ergens uit Hannover. Men gaat hem boeken sturen, boeken in een taal, die hij kan lezen en verstaan, en hij schrijft: “Volgens ik verneem uit uw brief zullen enige Vlaamse boeken ons worden toegezonden. O! Wat een heerlijk denkbeeld van u! Zij komen ons lot verzachten en onze zo verlamdende verveling temperen! Zij zullen dan ook hartelijk welkom zijn, want sinds ik mijn makkers ter kennis heb gebracht, dat wij Vlaamse boeken gaan ontvangen, word ik alle dagen bestormd met vragen: zijn de boeken hier nog niet? O! die blijven lang weg, enz. Enige muziek- en toneelstukken, benevens Vlaamse liederen zien wij blijmoedig tegemoet.”

Is dat niet aandoenlijk? “Na bijna twintig maanden beroofd te zijn van een Vlaams dagblad” – schrijft de jongen, die voor zijn land heeft gevochten – “smaken wij thans weer het troostend geluk onze taal te mogen lezen ...” en nog: “Ik zie mijn kleine boekerij al bestormd door onze jongens, het grootste vermaak en de grootste

voldoening die ik ooit zal gesmaakt hebben. Het is mij bijzonder aangenaam iets te kunnen doen voor mijn lotgenoten en ik stel me dan ook graag ten dienste van onze ongeletterde broeders om hen voor te lichten ...”

Twintig maanden zonder een enkel woordje te zien te krijgen, gedrukt in de eigen taal! En we hebben hier comités bij de vleet, die voor onze jongens moeten zorgen ...

Het schijnt, dat nu vele geletterden en ontwikkelden onder de Vlaamse krijgsgevangenen te Göttingen worden ondergebracht. “Al wie kan, sta het een of ander wetenschappelijk werk af, bv. voor vakingenieurs, over wiskunde, scheikunde, natuurkunde, stabiliteitsleer, enz., enz., ten einde onze studenten-bannelingen in staat te stellen om zich als Vlamingen en goede vaderlanders voor te bereiden tot de grote en zware taak, die hen hier bij hun terugkomst zal te wachten staan. Er kan zelfs ook geldelijk gesteund worden.”

Deze laatste woorden zijn van een man, waar ik hier graag in gedachten mijn hoed voor wil afnemen. Een eenvoudige trambediende, een energieke, flinke kerel, met name Cyriel Rousseau (Schoenstraat 33 te Borgerhout) is nu al maanden lang in de weer om onze jongens, die daar in de Duitse kampen hun weemoedige dagen slijten met troostende berichten te steunen. Aan hem moet men de boeken sturen, die men kan missen. Ik ken geen betere vaderlanders als deze flinke jongeman, die in stilte en zonder geraas, met Vlaamse koppigheid, een edel werk verricht dag aan dag.

Ik lees hier een brief van een krijgsgevangene ergens uit Hannover. Men gaat hem boeken sturen, boeken in een taal, die hij kan lezen

en verstaan, en hij schrijft: “Volgens ik verneem uit uw brief zullen enige Vlaamse boeken ons worden toegezonden. O! Wat een heerlijk denkbeeld van u! Zij komen ons lot verzachten en onze zo verlamdende verveling temperen! Zij zullen dan ook hartelijk welkom zijn, want sinds ik mijn makkers ter kennis heb gebracht, dat wij Vlaamse boeken gaan ontvangen, word ik alle dagen bestormd met vragen: zijn de boeken hier nog niet? O! die blijven lang weg, enz. Enige muziek- en toneelstukken, benevens Vlaamse liederen zien wij blijmoedig tegemoet.”

Is dat niet aandoenlijk? “Na bijna twintig maanden beroofd te zijn van een Vlaams dagblad” – schrijft de jongen, die voor zijn land heeft gevochten – “smaken wij thans weer het troostend geluk onze taal te mogen lezen ...” en nog: “Ik zie mijn kleine boekerij al bestormd door onze jongens, het grootste vermaak en de grootste voldoening die ik ooit zal gesmaakt hebben. Het is mij bijzonder aangenaam iets te kunnen doen voor mijn lotgenoten en ik stel me dan ook graag ten dienste van onze ongeletterde broeders om hen voor te lichten ...”

Twintig maanden zonder een enkel woordje te zien te krijgen, gedrukt in de eigen taal! En we hebben hier comités bij de vleet, die voor onze jongens moeten zorgen ...

Het schijnt, dat nu vele geletterden en ontwikkelden onder de Vlaamse krijgsgevangenen te Göttingen worden ondergebracht. “Al wie kan, sta het een of ander wetenschappelijk werk af, bv. voor vakingieurs, over wiskunde, scheikunde, natuurkunde, stabiliteitsleer, enz., enz., ten einde onze studenten-bannelingen in staat te stellen om zich als Vlamingen en goede vaderlanders voor te bereiden tot de grote en zware taak, die hen hier bij hun

terugkomst zal te wachten staan. Er kan zelfs ook geldelijk gesteund worden.”

Deze laatste woorden zijn van een man, waar ik hier graag in gedachten mijn hoed voor wil afnemen. Een eenvoudige trambediende, een energieke, flinke kerel, met name Cyriel Rousseau (Schoenstraat 33 te Borgerhout) is nu al maanden lang in de weer om onze jongens, die daar in de Duitse kampen hun weemoedige dagen slijten met troostende berichten te steunen. Aan hem moet men de boeken sturen, die men kan missen. Ik ken geen betere vaderlanders als deze flinke jongeman, die in stilte en zonder geraas, met Vlaamse koppigheid, een edel werk verricht dag aan dag.

Samaritanen? Er zijn er hier nog honderden. Hebben zij niet het betere deel verkozen. Liefde overwint alles.

17 juni 1916

Havre, 17 juni. De Duitse regering heeft het zenden van pakketten aan Belgische krijgsgevangenen persoonlijk met ingang van juli verboden. De centrale commissie van bijstand te Havre zal hen nu, in overeenstemming met de Franse regering, wekelijks collectieve zendingen doen toekomen. Iedere krijgsgevangene zal dan 2 kilo brood ontvangen.

25 juni 1916

Belgische geïnterneerden.

Dienstplichtige Belgen.

Havre, 24 juni. De militaire commissie, waarvan minister Berryer voorzitter is, heeft haar onderzoek inzake het oproepen van de

mannelijke Belgen van 18 tot 40 jaar geëindigd. De wet zal niet toegepast worden op Belgen, die de 1^e januari van dit jaar 40 jaar oud waren. In de landen der bondgenoten zullen voor de actieve dienst aangewezen worden die Belgen, welke niet in de oorlogsindustrie werken. De Belgen, die in die industrieën werkzaam zijn, zullen uitstel krijgen. Vaders van zes kinderen zullen vrijgesteld zijn, maar van de vaders van drie kinderen af zullen de gevallen onderzocht worden. Het oproepen zal in zeven groepen geschieden: eerst de ongehuwden, dan de gehuwden zonder kinderen enz., naargelang van de behoefte. Wat de Belgen betreft, die naar Nederland uitgeweken zijn, men zal beginnen de ongehuwde mannen van 18 tot 30 jaar op te roepen. Echter moeten allen, van 18 tot 40 jaar, zich laten inschrijven. Dit ontwerp zal aan de volgende beraadslaging van de ministerraad onderworpen worden.

Vrijdag zijn te Loosduinen een 40-tal Belgische geïnterneerden aangekomen en in nette houten barakken ondergebracht. Spoedig komen er daar nog 20 bij. Enige grote tuinders hebben bij de regering aangevraagd deze mensen in hun bedrijf te werk te mogen stellen.

Het kamp is met prikkeldraad afgezet. Er zijn ruime doelmatige slaapplekken, er is een ruime keuken en een administratiebureau.

30 juni 1916

Postverkeer van de Belgische geïnterneerden.

Van Duitse zijde wordt gemeld:

In de afgelopen herfst moest voor de in Nederland geïnterneerde Belgische soldaten wegens talrijke door hen gemaakte misbruiken,

speciaal wegens het doorzenden van berichten uit en naar het vijandelijke buitenland, het postverkeer met het gebied van het generale gouvernement worden verbroken. De gouverneur-generaal heeft intussen in overeenstemming met de Nederlandse regering de volgende nieuwe regeling van het postverkeer der geïnterneerden goedgekeurd:

Aan elke in Nederland geïnterneerde Belgische soldaat, die gedomicilieerd is in het gebied van de gouverneur-generaal, zal maandelijks een dubbele kaart van geelachtige kleur met onderdruk overhandigd worden. Deze mag hij aan een adres naar keuze in het gebied van de gouverneur-generaal verzenden, onverschillig of de bedoelde gemeente overigens bij het postverkeer met Nederland aangesloten was of niet. De ene helft van de dubbele kaart is voor de mededelingen van de geïnterneerde, de andere voor het antwoord bestemd. Nadrukkelijk wordt er de aandacht op gevestigd, dat uitsluitend voor het postverkeer met de geïnterneerde deze geelachtige kaarten met onderdruk worden toegelaten. Wie de van een geïnterneerde ontvangen antwoordkaart verliest of zoek maakt, zou niet kunnen antwoorden.

Antwoordkaarten van deze soort, die aan geïnterneerde Belgische soldaten gericht zijn, kunnen naar alle plaatsen in het gebied van het generaal-gouvernement, met inbegrip van het aangeschakelde Franse gebied van Maubeuge, Fumay en Givet aan de post worden toevertrouwd, ook in plaatsen, die anders geen postverkeer met Nederland onderhouden. Het briefkaartenverkeer is vrij van port.

Kaarten, die niet goed leesbaar zijn geschreven, kunnen van bestelling worden uitgesloten. De inhoud van een aan een geïnterneerde gerichte antwoordkaart mag alleen voor deze zelf

bestemd zijn. Het is niet geoorloofd, hem te verzoeken, een mededeling aan een ander over te brengen.

De nieuwe regeling zal reeds binnenkort ingaan.

Misbruiken zouden dadelijk de opheffing van de toegestane uitwisseling van mededelingen ten gevolge hebben.

Belgische geïnterneerden.

Aangezien in de interneringskampen te Harderwijk en te Zeist voldoende ruimte is beschikbaar gekomen, doordat een aantal der geïnterneerden elders is werkzaam gesteld, zullen de geïnterneerden in het kamp te Oldebroek worden overgebracht naar Harderwijk en Zeist. Het gehele interneringsdepot in de legerplaats bij Oldebroek zal binnenkort worden opgeheven, vermoedelijk met uitzondering van de in de omgeving te werk gestelde geïnterneerden, die tot een groep verenigd zullen worden, hetzij te Oldebroek, hetzij in een der nabij gelegen plaatsen.

4 juli 1916

De verzorging van de Belgische vrouwen te Amersfoort.

Naar aanleiding van een mededeling, dat de verzorging van vluchtelingen en vrouwen van geïnterneerden te Amersfoort uit Nederlandse in Belgische handen zal overgaan, schrijft de Haagse correspondent van het Handelsblad:

Aanvankelijk werden en vrouwen van geïnterneerden en vluchtelingen onder één rubriek gerangschikt, maar nadat men meer overging tot het samenbrengen van de geïnterneerden en hun vrouwen in gezinnen, moesten deze vrouwen onder één administratieve rubriek met de geïnterneerden worden gebracht.

En toen nu de Belgische regering mededeelde, dat ook het onderhoud van de vrouwen na de oorlog zou worden vergoed, terwijl bovendien de kostenberekening voor gezinnen met eigen inkomsten gecompliceerd werd, oordeelde men het best, dat de verantwoordelijkheid voor de kosten van onderhoud mede werd gedragen door Belgen, met name Belgische officieren.

Het stelsel, dat nu wordt toegepast, is het volgende: Het (in het vervolg Belgisch) plaatselijk comité geeft aan het regeringscomité in Den Haag op, welke inkomsten elk gezin heeft (hetzij uit loon van tewerkstelling, hetzij uit eigen inkomsten of uit inkomsten der vrouw). In Den Haag wordt dan nagegaan, welk inkomen zulk een gezin (naargelang van de grootte) redelijkerwijze moet hebben (daarvoor is, in overleg met deskundigen, een schaal gemaakt) en wat er dan, na aftrek van de eigen verdiensten, tekort mocht komen, wordt van regeringswege bijgepast. Het spreekt vanzelf, dat dit laatste bedrag hoger wordt naarmate de bedragen der eigen inkomsten lager worden opgegeven, en daar het dus een vrij delicate zaak geldt, enerzijds tegenover de gezinnen der geïnterneerden, maar anderzijds ook tegenover de Belgische regering, die de bijgepaste bedragen te zijner tijd te restitueren krijgt, heeft men de verantwoordelijkheid voor de opgaven van de inkomsten in Belgische handen willen leggen.

De kledingverzorging echter blijft buiten deze regeling. En daarvoor zal, plaatselijk, een gemengde Hollands-Belgische commissie worden ingesteld.

7 juli 1916

Een Engelse memorie over toestanden in België.

Londen, 6 juli. Het departement van buitenlandse zaken maakt een memorie openbaar, waarin de aandacht wordt gevestigd op nieuwe pogingen van de Duitse autoriteiten in België om de Belgen te dwingen tot werk, dat rechtstreeks of onrechtstreeks de vijanden van de Belgen steunt, in strijd met de Haagse Conventie.

De memorie behelst een aanhaling uit een brief, die minister Grey tot de beschermheren van het Belgische steuncomité richt over de decreten, op 14 en 15 augustus 1915 uitgevaardigd door het generale gouvernement in België. Deze decreten legden zware straffen op aan werklieden, die weigeren hun arbeid te geven aan “werken van openbaar belang” of die, hetzij openbare of particuliere onderstand genietend, weigeren het hun aangeboden werk te aanvaarden.

In deze brief schrijft Grey: Beide decreten behelzen een clause tot het uitzonderen van gevallen, waarin de weigering gegrond is op overwegingen, toegelaten door het volkenrecht, en ik twijfel er niet aan of de Duitse autoriteiten zullen beweren, dat de uitsluiting van die gevallen een genoegzame vervulling betekent van hun belofte om de Belgische bevolking niet te dwingen om te werken voor het Duitse leger. In strijd met de bepalingen der Haagse Conventie zullen zij zonder twijfel ook beweren, dat het woord “gunst” doelt op een bepaalde steun voor zekere doeleinden en geen betrekking heeft op steun door steuncomités van het nationale comité verstrekt. Ongelukkig kunnen de Duitse autoriteiten in verband met hun bekend optreden in dergelijke zaken niet verwachten, dat er enige waarde wordt gehecht aan de vertolking van zulke vage zinsneden door hun militaire rechtbanken.

Het onlangs openbaar gemaakte verslag van de Belgische commissie van onderzoek, het 19e van 6 augustus, over de dwang,

door Duitse autoriteiten toegepast op spoorwegwerklieden te Luik, heeft de Duitse politiek in dergelijke zaken onthuld en op goede grond kan worden verzekerd, dat ter uitvoering van die politiek aan de steuncomités, gemeentelijke soep- en gaarkeukencomités enz. in vele gevallen is verboden steun te verlenen aan werklieden, over wiens arbeid de Duitse autoriteiten wensen te beschikken. Het is echter onnodig op dergelijke beweringen af te gaan, waar bij decreet van 15 augustus alleen al het verlenen van steun aan werklieden, die werklieden vatbaar maakt voor gevangenisstraf, op grond, dat zij vroeger werk hebben geweigerd.

Onnodig – gaat Grey's brief voort – het in bovengenoemd verslag gegeven relaas samen te vatten of stil te staan bij de maatregelen van opzettelijke uithongering, gevangenneming, verbanning en marteling, waaraan deze werklieden zijn blootgesteld. Dit is vermoedelijk het "volkenrecht", waarvan sprake is in de Duitse decreten, waaraan de steuncomités onderworpen zijn, en dit is dan de vertolking van de Haagse conventie en van de zinsnede "dienst van het Duitse leger" in baron von der Lancken's brief aan Whitlock van 29 juli. Wanneer een Belgisch werkman, die de hoegrootheid der behoeften van het Duitse leger kent en weet hoezeer elk bedrijf in Duitsland zich reeds wijdt aan de taak om het van het nodige te voorzien, mocht weigeren te werken in bedrijven, die rechtstreeks van belang zijn voor de handhaving van dat leger, wordt hem steun onthouden en honger of gevangenschap wacht hem.

De memorie vervolgt dan: Sedert deze brief van 22 september zijn berichten ontvangen van nieuwe pogingen der Duitsers om werk te vorderen voor militaire behoeften. Al deze mededelingen worden thans bevestigd door de erkende politiek van generaal von Bissing, belichaamd in een nieuw decreet van mei 1916. Dit decreet vervangt de decreten van augustus 1915. Het bedreigt met

zwaardere straffen. Werklieden, die werk weigeren, kunnen veroordeeld worden tot gevangenisstraf van 14 dagen tot 1 jaar. Personen en gemeenten, die steun verlenen aan hen die werk weigeren, kunnen veroordeeld worden tot boeten tot 10.000 mark en gevangenisstraf tot 2 jaar.

De gehele invoering van dit decreet is feitelijk in handen gegeven van de Duitse militaire rechtbanken. Bovenal moet de aandacht echter worden gevestigd op de volgende bepaling in dit nieuwe decreet: "In plaats van tot strafvervolging over te gaan kunnen de gouverneurs en de militaire commandanten, die dezelfde functie uitoefenen, zomede de hoofden van districten, bevelen, dat weerspannige werklieden met geweld gebracht worden naar de plaatsen waar zij te werken hebben."

Het schijnt onnodig een oordeel over deze bepaling uit te spreken. Doch indien een oordeel nodig is, dan kan dit slechts kenbaar gemaakt worden door aanhaling van de volgende zinsneden uit het negentiende verslag der Belgische commissie van onderzoek, waarvan reeds in Grey's brief sprake is geweest. Ze luiden: "Nadat de werklieden hadden geweigerd op de vordering van de Duitse overheid te werken, hebben deze een poging gedaan om hen te laten verhongeren. Zij verboden de gemeentelijke autoriteiten hun steun te verlenen, hetzij in natura of in geld. Enige tijd daarna begonnen zij, ten einde hen van alle bronnen te beroven, alle staatsbeambten zowel als particuliere personen, die hen bij de verstrekking van steun aan de werklieden behulpzaam waren, in hechtenis te nemen en gevangen te houden. De werklieden werden bedreigd met het in brand steken van hun woningen en zij werden aan hun woningen door soldaten met geveld bajonet geprest om te werken. Bij afwezigheid der werklieden, werden leden van hun gezinnen als gijzelaars meegenomen. Vrouwen en kinderen werden

veelal in arrest gesteld en er werden nog andere middelen van schrik aanjaging toegepast.

Toen zij niet in staat waren de tegenstand der werklieden te overwinnen, besloten de Duitsers ten laatste hen te deporteren naar Duitsland. Tijdens hun overbrenging van Luik naar het interneringskamp Senne in Westfalen kregen zij onvoldoende te eten en te drinken. De Duitsers poogden blijkbaar het hun opgedragen werk (bosontginning, sloten graven in kwikmijnen) zo gevaarlijk en ongezond mogelijk te maken. De schildwachten verboden hun alle rust. Wanneer een werkman zich oprichtte om een ogenblik te rusten, werd hij met een stok of de kolf van een geweer geslagen, zelfs met een bajonet gepord. In het algemeen was het hun verstrekte voedsel onvoldoende, slecht en ongezond. De minste fout, de geringste overtreding werd zwaar gestraft. Er waren verschillende soorten straffen, doch ze waren altijd wreed.”

Dit is slechts een geringe aanduiding van het lot, dat de werklieden wacht, die “met geweld worden gebracht naar de plaatsen waar zij te werken hebben.”

Het is vermoedelijk nutteloos om Duitse autoriteiten de onmenselijkheid van hun optreden onder het oog te brengen en de Engelse regering heeft zich er daarom toe bepaald, haar protest alleen te gronden op het feit, dat het decreet van 15 mei 1916 een nieuwe, rechtstreekse, opzettelijke inbreuk is op de afspraak van de Duitse regering met het steuncomité in België. Zij heeft plechtig beloofd, zich te onthouden van alle inmenging in het ondersteuningswerk en hen die deze steun besteden vrij en onbelemmerd te laten. Desniettemin zijn de Duitsers door hun decreten en de daarop gegronde onderdrukkingsmaatregelen, die in alle delen van België worden toegepast, niet alleen oorzaak, dat

de bevolking van België uitsluitend door de bemoeiing van de bondgenoten en de liefdadigheid der Verenigde Staten gevoed wordt en van de hongerdood gered, doch zij trachten tevens gedaan te krijgen, dat de Belgen door de hun aldus verleende steun in staat worden gesteld te werken voor hun vijanden en door hun eigen werk het werk van het herstel van de vrijheid en onafhankelijkheid van hun land vertragen.

13 juli 1916

Brussel, 10 juli.

Het departement van buitenlandse zaken te Londen heeft door Reuter een uittreksel laten publiceren uit een memorie, waarin wordt betoogd, dat door verordeningen van de gouverneur-generaal in België, von Bissing, Belgische arbeiders gedwongen zijn om, in strijd met de bepalingen van de Haagse Conventie, te werken voor het Duitse leger.

In antwoord daarop wordt vanwege de Duitse autoriteit in België het volgende medegedeeld:

Op 14 september (?) en 15 augustus 1915 vaardigde de gouverneur-generaal in België twee verordeningen uit ter bestrijding van arbeidsweigering en luiheid. Daarbij werd enkel dwang ingevoerd voor zodanige arbeid, waar het betreft de werkzaamheid, die als beroep werd uitgeoefend of met het arbeidsvermogen van de betrokkene overeenkomt, en slechts in het geval dat een voldoende reden voor arbeidsweigering niet kon worden aangevoerd.

Alle op het volkenrecht berustende argumenten werden echter voldoende erkend. De verordening tot tegengaan van luiheid werd echter de 15^e mei in zoverre gewijzigd, dat in plaats van de Belgische

rechtbanken de militaire rechtbanken bevoegd werden verklaard, om in deze op te treden.

In plaats van de in alle landen als bijzonder harde maatregel beschouwde verwijzing naar een werkhuis en de overbrenging met dwang naar de werkplaats, kwam de bepaling dat van de betrokken persoon enkel zulke arbeid werd gevorderd als overeen kwam met zijn arbeidsvermogen.

Men ziet dat het hier verordeningen betreft, die genomen zijn in het openbaar belang en die beogen de ook van Belgische zijde veelvuldig beklaagde misbruiken tegen te gaan, waarbij gezonde tot arbeiden geschikte personen wederrechtelijk profijt trekken van armenondersteuning.

De Engelse memorie beweert, dat de Duitse militaire rechtbanken de verzachtende bepalingen in de verordeningen niet toepassen en dat zij het recht verdraaien. Die beschuldiging moet ten scherpste worden gewraakt. Zij wraakt zich trouwens reeds zelf, want zij berust op het 19^e rapport van de Belgische commissie van onderzoek; en dit rapport van de Belgische commissie, dat overigens reeds uit vroegere berichten in het neutrale buitenland voldoende als ongeloofwaardig is gekenschetst, verscheen de 6^e augustus 1915, dus op een tijdstip, dat met de toepassing der verordeningen in kwestie nog een begin moest worden gemaakt.

17 juli 1916

Men schrijft ons van Belgische zijde:

De betekenis van de weigerachtigheid der Belgische werklieden om in sommige gevallen de arbeid te hervatten, en waarover sprake is in het onlangs gepubliceerd memorandum van Grey en in het Duitse

antwoord daarop, komt in een helder daglicht te staan door de laatste gebeurtenissen in de pletterijen te Jupille bij Luik. Daar wou in de laatste dagen van juni de Duitse autoriteit de arbeid doen hervatten ten voordele van de bezettende macht. Op de besliste weigering van de directeur bezette een compagnie soldaten, met de bajonet op het geweer, de fabriek. De chef, de bedienden en de werklieden bleven de arbeid weigeren, daar zij niets wensten aan te maken, dat voor de strijd tegen hun vaderland dienstbaar zou gemaakt worden.

19 juli 1916

Geïnterneerden.

Van het interneringskamp te Urk zijn 30 Belgische officieren naar Den Haag en het kamp in Gaasterland verplaatst.

20 juli 1916

Belgische geïnterneerden.

Wegens gebrek aan werkkrachten waren totnogtoe enkele Belgische geïnterneerden te Gouda aan het werk gesteld. Thans echter doet dat gebrek zich in die mate voelen, dat zoveel werklieden in dienst kunnen worden genomen, dat een interneringskamp kan worden ingericht. De definitieve beslissing volgt over enkele dagen.

22 juli 1916

Belgische geïnterneerden.

Te Roermond zijn bij verschillende werkgevers 7 en te Posterholt in het klompenmakersbedrijf 5 Belgische geïnterneerden te werk gesteld.

24 juli 1916

Een veroordeling in België.

Havre, 23 juli. De Duitsers hebben de geestelijke Scheyven tot vijf jaar dwangarbeid veroordeeld. Scheyven was leraar aan het instituut St. Louis en is de zoon van de vroegere voorzitter van het Belgische hof van cassatie. De geestelijke Scheyven is op goede vrijdag aangehouden en te Charleroi opgesloten, tot aan het einde van juni. Toen vernam men, dat de krijgsraad hem veroordeeld had tot vijf jaar dwangarbeid. Scheyven is naar de gevangenis te Rheinsbach bij Bonn overgebracht.

26 juli 1916

Mr. Théodor, de deken der orde van advocaten te Brussel, die na zijn terugkeer uit Duitsland in Zwitserland vertoeft, wordt binnen enige dagen te Parijs verwacht, waar hij zich metterwoon zal vestigen. Hij heeft aan de Belgische parlementaire groep, die in Frankrijk vertoeft, verzocht hem als lid in te schrijven.

30 juli 1916

Na twee jaar oorlog.

Berlijn, 29 juli. Officieel: Bij het einde van het tweede oorlogsjaar kunnen de resultaten van de oorlog uit de volgende cijfers blijken:

1°. De middenrijken houden thans op Europees grondgebied vijandelijk gebied bezet:

In België	Ongeveer 29.000 kilometer ²
In Frankrijk	Ongeveer 21.000 kilometer ²
In Rusland	Ongeveer 280.000 kilometer ²
In Servië	Ongeveer 87.000 kilometer ²
In Montenegro	Ongeveer 14.000 kilometer ²
Totaal	Ongeveer 431.000 kilometer ²

De vijand heeft bezet:

In de Elzas	Ongeveer 1.000 km ²
In Galicië en Boekowina	Ongeveer 21.000 km ²
Samen	Ongeveer 22.000 km ²

Aan het einde van het eerste oorlogsjaar waren deze cijfers onderscheidelijk 180.000 en 11.000 vierkante kilometer.

2°. Het gehele aantal krijgsgevangenen bedroeg aan het einde van het tweede oorlogsjaar:

In Duitsland	1.663.794
In Oostenrijk-Hongarije	942.489

In Bulgarije	38.000
In Turkije	14.000
Samen	2.658.283

Een jaar geleden bedroeg het gehele aantal krijgsgevangenen in Duitsland en Oostenrijk-Hongarije 1.695.400.

Russische krijgsgevangenen zijn er in Duitsland 9019 officieren en 1.202.372 man, in Oostenrijk-Hongarije 4242 officieren en 777.824 man, in Bulgarije en Turkije 63 officieren en 1435 man, samen 13.324 officieren en 1.981.631 man.

In Duitse krijgsgevangenschap bevinden zich:

Fransen	5947 officieren	348.731 man
Russen	9019 officieren	1.202.872 man
Belgen	656 officieren	41.752 man
Engelsen	947 officieren	29.956 man
Serviërs	officieren	23.914 man
Samen	16.569 officieren	1.647.225 man

3°. In Duitsland bevindt zich de volgende oorlogsbuit:

11.036 kanonnen en 4.748.038 projectielen, 9096 munitie- en andere voertuigen, 1.556.132 geweren en karabijnen, 4460 pistolen en revolvers, 3150 machinegeweren.

Hierbij dient opgemerkt, dat dit slechts buit is, die naar Duitsland is overgebracht, en dat een groot aantal kanonnen, machinegeweren en geweren met munitie dadelijk te velde in gebruik zijn genomen.

4°. Van de in de hospitalen van het gehele Duitse gebied behandelde militairen van het Duitse leger, zijn volgens de jongste statistieken: 90,2 procent voor de dienst geschikt, 1,4 procent overleden, 8,4 procent ongeschikt voor de dienst of met verlof.

Tengevolge der hygiënische maatregelen en vooral door de streng doorgevoerde inenting, is het aantal gevallen van besmettelijke ziekten in het leger zeer gering. Steeds is het bij enkele gevallen gebleven en nooit zijn militaire maatregelen door besmettelijke ziekten belemmerd.

In België zal van 16 september aanstaande af, het postcheque- en giroverkeer, zoals het voor de oorlog bestond, weer worden ingevoerd. Nochtans kunnen de bedragen, die bij het begin van de oorlog op de Belgische postchequerekeningen voorkwamen, niet overgedragen worden.

5 augustus 1916

Over de grens gekomen.

Te Ottersum zijn gisteravond twee Belgische krijgsgevangenen in burgerkleding, ontsnapt uit het Munsterlager bij Hannover, over de grens gekomen.

Ook gisteravond is in Ter Apel een uit Duitsland gevluchte Belgische krijgsgevangene aangekomen.

Belgische geïnterneerden.

Te Lobith zijn gisteren ruim dertig Belgische geïnterneerden aangekomen, die werkzaam zijn gesteld op de scheepswerf van de Gebroeders Bodewes.

Te Winterswijk zijn gisteren weer drie ontvluchte Belgische krijgsgevangenen over de grens gekomen.

11 augustus 1916

Belgische kinderen.

Te Nijmegen is een algemene vergadering gehouden voor de Belgische kinderen, annex aan het Huisvestingscomité te Leiden.

Tot leden van het hoofdbestuur werden gekozen de heren A. van Macklenberg, den Bosch (voorzitter), A. van Gestel, Rotterdam, vicevoorzitter en mej. Francisca Bertrams, Roermond, secretaresse.

Tot leden van het uitvoerend bestuur zijn gekozen de heren Ant. Prinzen, Helmond, voorzitter; J. C. Bouwman, Rotterdam, secretaris; Bergman, Boxmeer, penningmeester; mej. Rosa van Haeff, Meerlo en A. van de Laarschot, Weesp, leden.

Het uitvoerend bestuur zal zich nog met twee leden buiten het algemeen bestuur uitbreiden.

24 augustus 1916

Over de grens gekomen.

Te Oldenzaal zijn aangekomen drie Franse, een Engelse en een Belgische krijgsgevangene, ontvlucht uit Soltau.

29 augustus 1916

De Belgische geïnterneerden in Gaasterland zullen, ter gelegenheid van hun tweejarig verblijf daar, in het begin van de volgende maand een tentoonstelling openen (houtsnijden, beeldhouwen, koperdrijven, machinebouw, steenhouwen, marmeerwerk, schilderen en kunstwerken van dames). Voorts zullen wedstrijden en concerten worden gegeven.

7 september 1916

Te Hooghalen (Drenthe) zijn enige Belgische geïnterneerden werkzaam gesteld als landarbeiders bij de naamloze vennootschap Noord-Nederland.

10 september 1916

Belgische geïnterneerden.

Te Hoogezand en Westerbroek wordt op de werkplaatsen der firma F. J. Smit & Zoon binnenkort een groep van 50 Belgische geïnterneerden te werk gesteld.

13 september 1916

Prof. Paul Fredericq en Pirenne. Een van onze stadgenoten – schrijft de Dordrechtsche Courant – ontving bericht van prof. Paul Fredericq, dat hij op 7 september ll. zijn gevangenschap in het officierskamp te Gütersloh heeft verwisseld met een vrijer verblijf te Jena in het Hotel Zum Bären. Hij zal daar samenzijn met prof.

Pirenne, die uit het kamp te Holzminden eveneens naar Jena zou worden overgeplaatst.

16 september 1916

Minister Vandervelde heeft, naar onze correspondent te Havre seint, een brief ontvangen van prof. Pirenne, die samen met prof. Fredericq – beiden zijn hoogleraren van de Gentse Hogeschool – in Duitse gevangenschap verkeert. De brief is uit Holzminden verstuurd. De gezondheidstoestand der gevangenen is goed.

Tegenspraken.

De Norddeutsche Allgemeine Zeitung spreekt een Havas-bericht, dat Belgen van 18 tot 35 jaar uit de streken van Antwerpen en Gent zijn of worden weggevoerd, tegen.

Een Wolff-telegram uit Brussel verwijst het bericht, dat Belgische gijzelaars in de Zeppelinloodsen en munitiefabrieken in België worden geplaatst om aanvallen daarop te voorkomen, naar het rijk der fabelen.

Belgische geïnterneerden.

Bij de maatschappij Nutricia te Zoetermeer zijn 7 Belgische geïnterneerden te werk gesteld.

28 september 1916

Belgische geïnterneerden.

In de machinefabriek van de heer Koster te Stadskanaal zijn 12 Belgische geïnterneerden tewerkgesteld.

6 oktober 1916

Havre, 5 oktober. De Belgische regering heeft van het Vaticaan de officiële mededeling ontvangen, dat de Duitsers de afgevaardigde Verhaegen in vrijheid hebben gesteld.

Hedenmorgen zijn te Glanerbrug een Belgische en twee Franse militairen over de grens gekomen.

8 oktober 1916

Te Roermond is gisteren een uit Duitse krijgsgevangenschap onvluchte Belgische officier over de grens gekomen.

11 oktober 1916

Belgische geïnterneerden.

Te Leeuwarden zullen 30 geïnterneerde Belgen in verschillende bedrijven te werk worden gesteld. Ze zullen in Muntenburg worden gehuisvest.

13 oktober 1916

Gevangen genomen priesters in België.

Een correspondent van de Tijd in België meldt dat de Duitsers voortgaan met het lastig vallen en gevangen zetten van geestelijken om nietige redenen. Vooral in het aartsbisdom Mechelen zuchten talrijke geestelijken in hechtenis. Zo verblijven de pastoors Bernaerts, Van Bostraeten en Jaguenau allen te Antwerpen, reeds weken in de gevangenis. Kanunnik Moermans, pastoor van St. Joseph, en pastoor Kempeneer van Schoten – ook te Antwerpen als sociale werker vereerd – werden eveneens aangehouden, maar

weer losgelaten. Kanunnik Cocheteux, bestuurder van het Sint Lodewijksgesticht te Brussel, heeft na een half jaar gevangenis te Sint-Gillis te hebben doorgebracht, zijn werkzaamheden weer kunnen hervatten. Kanunnik Loucin, secretaris van het aartsbisdom, verdraagt moedig zijn onrechtvaardige straf in de civiele gevangenis van Lüttzinghausen (Kreis Lennep), waar hij althans correspondentie mag ontvangen. Ook pater Nuyens, secretaris van de grote sociale leider, pater Rutten, is in de gevangenis geworpen (men weet niet waarom) en tot dusver nog niet losgelaten. Doodgeschoten – gelijk het gerucht liep – is hij evenwel niet.

Opmerkelijk mag het heten, bij deze agitatie tegen de katholieke geestelijkheid en de bekende gespannen toestanden – voegt de correspondent er aan toe – dat het eerste bezoek van de nieuwe nuntius te Brussel, zijne excellentie monseigneur Locatelli, na zijn aankomst in België, onmiddellijk zijne eminentie kardinaal Mercier te Mechelen gold, die de volgende dag naar Brussel ging, om het verzoek van de nuntius te beantwoorden.